

Ärende: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentarer om målen och de föreslagna lösningarna i propositionen i allmänhet

Kommentarer om målen och de föreslagna lösningarna i propositionen

Kommentarer om en digital identitet

FDUV är intresseorganisationen för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning i Finland. FDUV representerar tio regionala DUV-föreningar och riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2850 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland. FDUV förespråkar varmt att digitala verktyg utvecklas och blir mer tillgängliga för hela befolkningen, inklusive personer med funktionsnedsättning. Vi önskar emellertid påpeka att en stor del av vår målgrupp, personer med intellektuell funktionsnedsättning, är en grupp som i allmänhet kan ha stora utmaningar med att uträtta ärenden digitalt utan utomstående hjälp och stöd. För en majoritet av dessa personer är det anhöriga – ofta äldre föräldrar – som i praktiken ofta är tvungna att sköta det vuxna barnets ärenden. Många av de anhöriga kan själva ha utmaningar med att uträtta ärenden digitalt.

Vi är oroliga för att digitaliseringen leder till att kundbetjäning över disk minskar, vilket skapar ytterligare svårigheter för vår målgrupp att följa med i samhällsutvecklingen. Den digitala identiteten behöver därför vara tillgänglig även för personer med intellektuell funktionsnedsättning, särskilt med tanke på att de är stora användare av social- och hälsovårdstjänster och därför regelbundet behöver åtkomst till elektroniska tjänster som MittFPA och Mina Kanta-sidor. Det är även viktigt att beakta att alla personer inte kan eller vill använda sig av digitala tjänster. För dessa personer är det viktigt att bevara möjligheten att uträtta sina ärenden fysiskt.

Våra medlemmar har idag stora utmaningar med att logga in på de offentliga myndigheternas och privata sektorns elektroniska tjänster som kräver stark autentisering. Det här beror främst på att personer med intellektuell funktionsnedsättning inte beviljas egna nätbankskoder. Många personer med intellektuell funktionsnedsättning har en intressebevakare, men dessa har inte för tillfället

befogenhet att uträtta ärenden i dessa tjänster för någon annans del. Fr.o.m. 1.1.2017 har alla rätt till bankkort med betalfunktioner samt nätbankskoder, men i praktiken har banker ändå vägrat att bevilja koder till personer med intellektuell funktionsnedsättning på grund av att de behöver en annan persons stöd för att uträtta ärenden. Detta försätter dessa personer med intellektuell funktionsnedsättning i en ojämlig ställning gentemot andra och hindrar dem från att ta del av tjänster som underlättar deras vardag. Av dessa orsaker skulle det vara synnerligen viktigt att personer med intellektuell funktionsnedsättning har möjlighet att uträtta sina ärenden digitalt med hjälp av en digital identitet. Vi på FDUV oroar oss för att den digitala marginaliseringen i samhället ökar och att den främst drabbar redan utsatta grupper såsom personer med intellektuell funktionsnedsättning. En stor del av samhällets sektorer fungerar digitalt och därför är det viktigt att lösa alla utmaningar som finns med stark autentisering så snabbt som möjligt.

Jämlig tillgång till digitala tjänster kan stärka både delaktigheten och självständigheten för personer med funktionsnedsättning och därför är det viktigt att trygga möjligheten att stöd när ärenden till myndigheter uträttas. Detta borde vara möjligt för personer som har intressebevakare, men också när myndiga personer behöver hjälp och stöd av en annan närstående. Det är också viktigt att personal och intressebevakare som stöder personer med funktionsnedsättning får information om ansvarsfrågan då de assisterar någon att utföra personliga ärenden digitalt, samt att man övervakar så att inte missbruk kan uppstå. Det här borde den fortsatta beredningen fästa särskild vikt vid.

Kommentarer om ett digitalt ärendehanteringsverktyg för utlänningar

-

Kommentarer om ett identifieringsverktyg för fysiska personer

FDUV understryker vikten av att det finns ett alternativ för dem som inte vill eller kan ta i bruk den digitala identiteten.

Genomförandet av identifieringsverktyget för fysiska personer lämnas relativt öppet och därmed är det svårt att utvärdera funktionaliteten ur ett funktionshinderperspektiv. Huvudsaken är att verktyget är tillgängligt för samtliga funktionshindergrupper. Vi ser det även som viktigt att det skulle vara möjligt att använda verktyget inom den privata sektorns e-tjänster.

Kommentarer om den föreslagna verksamhetsmodellen och myndigheternas uppgifter som tjänsteproducenter

Kommentarer om den föreslagna verksamhetsmodellen och myndigheternas uppgifter som tjänsteproducenter

-

De förslag till bestämmelser som ingår i propositionsutkastet och motiveringar till förslagen

Kommentarer om utkastet till regeringsproposition och den föreslagna regleringen i allmänhet

-

Kommentarer om förslaget till en lag om tjänster för digital identitet som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

-

Kommentarer om förslaget till en lag om digitala identitetshandlingar

-

Kommentarer till annan lagstiftning som föreslås

-

Kommentarer om bestämmelserna om behandlingen av personuppgifter samt frågor som gäller dataskydd

-

Kommentarer om frågor som gäller grundlagen och lagstiftningsförfarandet

-

Kommentarer om den preliminära konkurrensrättsliga bedömning som presenteras i propositionen

-

Kommentarer om andra juridiska frågor som hänför sig till propositionen och beredningen av den

-

Konsekvensbedömning

Kommentarer om konsekvensbedömningen i allmänhet

I och med att personer med funktionsnedsättning är en grupp som löper risk för digital marginalisering skulle det vara särskilt viktigt att lagförslaget innehåller en utförlig konsekvensbedömning för personer med funktionsnedsättning. Finland har år 2016 ratificerat FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning som därmed är gällande lag i Finland. Konventionen förutsätter bland annat att målgruppens specialbehov beaktas och att personer med funktionsnedsättning garanteras möjligheter att delta i samhället på lika villkor. Det här skulle kunna komma tydligare fram i propositionen. Speciellt med tanke på personer med intellektuell funktionsnedsättning skulle det vara viktigt att utvärdera den kognitiva tillgängligheten och möjligheten att få stöd i att utträta ärenden elektroniskt (på finska kanssa-asiointi).

I Diskrimineringsombudsmannens berättelse till riksdagen 2022 framkommer det att ombudsmannen kontaktas regelbundet i ärenden som handlar om digitalisering. Berättelsen tar särskilt fasta vid att särskilt personer med funktionsnedsättning har utmaningar med den digitala ärendehantering och problem med stark elektronisk identifiering. De konstaterar vidare att tillgången till digitala tjänster ska granskas som en fråga om mänskliga rättigheter. FDUV stöder Diskrimineringsombudsmannens rekommendationer om att 1) Alla ska ha jämlika möjligheter till elektronisk identifiering, 2) Likabehandling och tillgänglighet ska sättas i centrum vid digitaliseringen av tjänster och 3) kunskaper och digital läskunnighet ska utvecklas och tillräckligt digitalt stöd ska

anordnas för alla, i synnerhet personer med funktionsnedsättning och de äldre. Dessa rekommendationer kunde beaktas i högre grad i förslaget.

Vi vill ytterligare poängtera vikten av en språklig konsekvensbedömning. Personer med intellektuell funktionsnedsättning en minoritet inom minoriteten och behöver handledning och stöd på lättläst svenska. Enligt språklagen (423/2003) har medborgarna rätt att använda sitt modersmål, finska eller svenska, i kontakten med myndigheterna, också då det gäller digital kontakt. Tyvärr upplever vi att språklagens bestämmelser förverkligas bristfälligt redan idag. Detta bekräftas även av Justitieministeriet senaste utgivna Språkbarometern från år 2020. I den framkommer att svenskspråkiga medborgare i högre grad än finskspråkiga upplever problem med myndigheternas digitala tjänster och att informationen på svenska ofta är bristfällig eller saknas helt jämfört med informationen på finska. Vi ser att det finns en stor risk för att situationen förvärras då allt fler tjänster blir digitala.

Kommentarer om de ekonomiska konsekvenserna

-

Kommentarer om konsekvenserna för myndigheternas verksamhet

-

Kommentarer om andra samhällsliga konsekvenser och miljökonsekvenser

-

Vilka konsekvenser skulle den föreslagna regleringen ha för er organisation eller ert verksamhetsområde?

-

Riktade frågor för att precisera konsekvensbedömningen under den fortsatta beredningen (den som ger utlåtandet kan välja vilka teman som lämpar sig för honom eller henne)

Aktörer inom den offentliga förvaltningen ombeds bedöma vilka konsekvenser för anslagen (till exempel systemkostnader eller personalkostnader) den föreslagna lagstiftningen och lösningarna bedöms ha inom organisationen samt ta ställning till om ändringarna kan skötas inom ramen för de nuvarande anslagen eller om de kräver tilläggsanslag.

-

Frågor som gäller förbjudet statligt stöd och konkurrensneutralitet har behandlats under beredningen, men dessa frågor har inte kunnat bedömas på ett uttömmande sätt. Hur bedömer ni dessa frågor och till vilka delar bör bedömningen särskilt preciseras? Vilka konsekvenser bedömer ni att förslagen har för konkurrensen med tanke på både befintliga tjänster och tjänster som utvecklas i framtiden?

-

Motsvarar de planerade lösningarna behovet av ärendehanteringstjänster?

-

Hur bedömer ni att förslagen påverkar verksamheten för dem som utnyttjar autentisering, till exempel de som tillhandahåller ärendehanteringstjänster? Har förslaget konsekvenser till exempel för användningen av elektronisk identifiering, affärsverksamhetens lönsamhet eller behovet av investeringar?

-

Hurdana tekniska genomföranden eller anskaffningar skulle utnyttjandet av en digital identitetshandling och/eller digitala ärendehanteringsverktyg för utlänningar för er del eller inom ert verksamhetsområde förutsätta när ärenden uträttas elektroniskt eller genom besök? Hur är detta jämförbart med köp av identifieringstjänster av aktörer i förtroendenätet?

-

Vilka konsekvenser har det för den nuvarande anskaffningen av identifieringstjänster från förtroendenätets tjänsteleverantörer om man erbjuder privata sektorn en digital identitetshandling och/eller ett digitalt verktyg för ärendehantering för utlänningar?

-

Har propositionen konsekvenser för uppkomsten av nya identifieringsverktyg eller identifieringstjänster inom den privata sektorn i eller utanför förtroendenätet?

-

På vilket sätt bedömer ni att de föreslagna lösningarna påverkar affärsverksamheten hos de nuvarande tjänsteleverantörerna för stark autentisering? Har detta någon inverkan på i vilken utsträckning och hur länge tjänsteleverantörerna ska få betalt för identifiering till den offentliga sektorns tjänster eller på om digitala identitetshandlingar kan utnyttjas avgiftsfritt av aktörer i förtroendenätet?

-

På vilket sätt bedömer ni att förslagen påverkar utländska företag och ärendehanteringstjänster?

-

Hur motsvarar de föreslagna lösningarna och den föreslagna regleringen behoven hos grupper med särskilda behov i olika situationer där de uträttar ärenden? Har jämlikheten beaktats i tillräcklig utsträckning?

Enligt FDUV:s bedömning har inte grupper med särskilda behov eller jämlikheten beaktats i tillräcklig utsträckning. I lagförslaget beaktas inte alls att det finns personer med funktionsnedsättning som kan ha behov av hjälp och stöd med att använda den digitala identiteten. Enligt 69 § I i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får innehavaren av identifieringsverktyg inte överlåta verktyget att användas av någon annan. Vidare i § 69 j stipuleras att myndigheten har rätt att återkalla eller förhindra användningen av identifieringsverktyget om det finns misstanke att det används av någon annan än den som det har beviljats till. FDUV förstår att avsikten med dessa skrivelser är att förhindra missbruk av den digitala identiteten, men samtidigt är de väldigt problematiska med tanke på personer med intellektuell funktionsnedsättning som ofta behöver hjälp och stöd med att använda digitala tjänster. I den fortsatta beredningen borde det utredas ytterligare på vilket sätt

intressebevakare eller andra stödpersoner kunde hjälpa och stöda personer med intellektuell funktionsnedsättning att använda elektroniska tjänster.

Bedömer ni att den lösning som presenteras i projektet förbättrar möjligheterna för personer under 15 år att utträta ärenden elektroniskt? Kan lösningarna göra det möjligt för ärendehanteringstjänsterna att beakta en persons ålder i sin service om de så önskar? Har en eventuell utvidgning av minderårigas möjligheter att utträta ärenden konsekvenser för produktionen av ärendehanteringstjänster?

-

På vilket sätt bedömer ni att propositionen inverkar på utländska personers möjligheter att använda e-tjänster i Finland eller före ankomsten till Finland? Vilka konsekvenser har propositionen för arbetstagarnas rörlighet?

-

Anser ni att frågorna om informationssäkerhet och dataskydd har beaktats i tillräcklig utsträckning i de föreslagna lösningarna och i de föreslagna bestämmelserna?

-

Övriga kommentarer

För FDUV:s målgrupp är kontakten med olika myndigheter (bl.a. FPA, MinKanta) så gott som daglig och därför bör man se till att också dessa personer garanteras behövligt stöd. Annars kommer det digitala gapet att öka och dessa familjer att försättas i en än mer utsatt position. Svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning är därtill i särskilt utsatt ställning och riskerar att försättas i ojämlig ställning, eftersom de behöver tjänster som är lättlästa och -tillgängliga på svenska. I lagförslaget lyfts fram att under övergångstiden kan det uppstå oklarheter med vilket identifieringsverktyg som kan användas i olika tjänster. Vi vill särskilt betona vikten av att det under övergångsfasen, men också efter den, erbjuds tillräckligt med stöd och handledning på lätt språk till personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras närstående.

Mutanen-Hemgård Lisbeth
FDUV